

HUSOVEC, M.; MESARČÍK, M.; ANDRAŠKO, J.:
PRÁVO INFORMAČNÝCH A KOMUNIKAČNÝCH
TECHNOLÓGIÍ.

MICHAL ČERŇANSKÝ¹

HUSOVEC, M.; MESARČÍK, M.; ANDRAŠKO, J.: Právo informačných a komunikačných technológií. Zv. 1. Bratislava: TINCT, 2020, 262 s., ISBN: 978-80-973837-0-1

Pred niekoľkými týždňami obohatilo vydavateľstvo TINCT slovenský knižný trh s odbornou právnickou literatúrou svojim v poradí druhým vydateľským počinom v podobe vysokoškolskej učebnice s názvom „Právo informačných a komunikačných technológií 1.“ Už samotná táto skutočnosť si zaslúži pozornosť a uznanie, nakoľko v podmienkach Slovenskej republiky ide vôbec o jednu z prvých publikácií, ktorá svojim obsahovým zameraním prináša študentom pohľad na problematiku IKT z hľadiska právnej úpravy platnej a účinnej na území SR.

Navyše - zloženie autorského kolektívu, ktorý tvoria mladí, no medzičasom mnohými skúsenosťami už „ošľahaní“ odborníci po stránke praktickej i pedagogickej, predstavovalo jeden z predpokladov nasvedčujúcich tomu, že recenzovaná publikácia bude z hľadiska vecnej stránky spracovaná adekvátne. No súčasne, pamätajúc na svojich primárnych adresátov – študentky a študentov práva, napísaná dostatočne zrozumiteľným jazykom, prostredníctvom ktorého bude učebná látka podaná čitateľom „stráviteľným“ spôsobom tak, aby študenti nielen zvládli prípravu na postupové sk-

¹ JUDr. Michal Čerňanský, PhD., je advokátsky koncipient v advokátskej kancelárii PETKOV & Co s. r. o. so sídlom v Bratislave, e-mail: cernansky.m@gmail.com

úšky, ale pokiaľ možno otvárali publikáciu s radosťou zo štúdia a získavania nových poznatkov v predmetnej oblasti. Tento svoj zámer autori *expressis verbis* prezentujú v úvode publikácie, keď uvádzajú, že publikáciu pripravovali v snahe čo najlepšie vysvetliť, no súčasne študentov i nadchnúť pre fascinujúcu materiu práva IKT, a to okrem iného (či snáď lepšie povedané predovšetkým) prostredníctvom sprostredkovania zaujímavých prípadov z rôznych oblastí života, úvah a reflexii o fungovaní a poslaní práva v oblasti IKT.

Po prečítaní recenzovanej publikácie konštatujeme, že základný cieľ, ktorý si autori pri písaní publikácie stanovili, sa im, podľa nášho názoru, podarilo naplniť.

Publikácia predstavuje výborný učebný materiál, napísaný zrozumiteľným spôsobom, ktorý študentovi poskytuje najmä základné informácie zo siedmych autormi do publikácie zaradených tematických okruhov, tvoriacich samostatné, no pritom logicky usporiadané kapitoly, vzájomne tvoriace homogénny celok. Na druhej strane je potrebné podotknúť, že autori sa neobmedzili iba na suchopárne popísanie existujúceho právneho stavu. Pridanou hodnotou učebnice je, že vo veľkej miere sú v nej skutočne (podľa prísľubu autorov, ktorý dali čitateľom v úvode publikácie) obsiahnuté argumentačne podopreté úvahy o súčasnom stave technológií, o výhliadkach rozvoja technológií do budúcnosti, a s tým spojené právne problémy (reálne alebo hypotetické) s dopadom na život jednotlivca (na jeho práva a povinnosti) v súčasnej technologickej a informačnej spoločnosti.

Za hlavné piliere recenzovanej učebnice môžeme označiť:

1. textom celej učebnice prežarujúci zreteľ na základné práva a slobody jednotlivca z hľadiska medzinárodného, európskeho i slovenského ústavného poriadku v kontexte neustáleho prenikania a prítomnosti technológií v živote spoločnosti, a s tým spojené pozitívne i negatívne vplyvy naň.
2. bohatý aparát reálnych alebo do úvahy prichádzajúcich problémov na pomedzí práva a technológií v súčasnom svete, ktorý autori hojne na vhodných miestach v publikácii vo forme príkladov používajú. A to či už na uvedenie do problematiky, na bližšie vysvet-

lenie matérie alebo za účelom upozornenia na aplikačné či legislatívne nedostatky.

3. poukazy na výsledky súdnej praxe slovenských či zahraničných súdov a medzinárodných súdnych autorít (SDEÚ, ESLP). V tomto smere je potrebné vyzdvihnúť, že text učebnice je doslova popretkávaný či už citáciami (neraz aj rozsiahlymi) zo súdnych rozhodnutí alebo odkazmi na relevantné rozhodnutia súdov a ich závery. Autori ako skúsení pedagógovia tak nepochybné urobili z dôvodu, že výučba má absolventov práva pripraviť do praxe, čoho predpokladom je oboznamovať študentov s výsledkami aplikácie práva, a tým ich primäť nielen čítať text ako právnik, ale i cibriť svoje vyjadrovacie schopnosti a právne myslenie, založené na argumentačných zdatnostiach. Na druhej strane - ako lepšie priblížiť študentovi preberanú látku, než prostredníctvom „príbehov“ reálnych osôb, v ktorých museli orgány aplikácie práva vysloviť *quid iuris*?
4. multimediálny obsah nadväzujúci na obsah jednotlivých kapitol. Autori zaradili do každej z kapitol QR kód, po zosnímaní ktorého bude čitateľ presmerovaný na webovú stránku, na ktorej sú zverejnené odkazy predovšetkým na nadstavbové (bonusové) študijné materiály, relevantné právne predpisy, rozhodnutia súdov či dokonca videá, vďaka ktorým sa môžete dozvedieť napr. to, ako funguje internet.

Z hľadiska štruktúry učebnica pozostáva z úvodu a siedmych častí (kapitol), ktoré sú následne vhodne rozčlenené do podkapitol zameraných na čiastkové témy spadajúce do rámca tej-ktorej „hlavnej“ kapitoly. Na konci každej z nich je zároveň súhrn desiatich otázok, ktoré majú nepochybné slúžiť ako podnety do diskusie v rámci výučbového procesu počas seminárov a cvičení.

V prvej kapitole s názvom „Právo, technológie a informačná spoločnosť“ autori vovádzajú čitateľa do problematiky práva IKT najskôr vysvetlením základných pojmov ako sú „informačná spoločnosť“ či „znalostná ekonomika“, a to na podklade stručného historického exkurzu, vďaka ktorému sa

študenti budú môcť dozvedieť, že žijeme vo veku štvrtej industriálnej revolúcie, pre ktorý je charakteristická dennodenná interakcia medzi ľudstvom (spoločnosťou) a technológiami, a teda nevyhnutne aj medzi technológiami a právom, ako jedným zo základných spoločenských poriadkov regulujúcich život jednotlivca. Na príkladoch z každodenného života autori študentom približujú, ako technológie ovplyvňujú právo a *vice versa* – ako právo ovplyvňuje technológie. Kedy sú technológie a ich rozvoj cieľom práva (zabezpečenie technologického rozvoja) a na druhej strane, kedy sú technológie predmetom práva (regulácia technológií ako potenciálneho zdroja rizika). Autori v kapitole zoznamujú čitateľa i s vývojom vedy kybernetického práva od počiatku 90-tych rokov 20. storočia, vysvetľujú špecifickosť uplatňovania pravidiel v kyberpriestore, načrtávajú obsahový rámec a význam tzv. *lex informatica*, vovádzajú nás do architektúry internetu a približujú nám jeho charakteristické črty. V závere kapitoly je pozornosť venovaná špecifikám práva informačných technológií a jeho prameňov. Záujemcov o „bonusové“ študijné materiály, ktoré autori čitateľom sprostredkujú prostredníctvom QR kódu kapitoly, určite potešia odkazy na pramene poznania, vďaka ktorým sa možno bližšie zoznámiť s myšlienkami Lessiga, Easterbrooka či Reidenberga.

Druhá kapitola s názvom „Právo duševného vlastníctva ako podpora technológií“ ponúka metodologický základ k štruktúre práva duševného vlastníctva ako vednej disciplíny a odvetvia objektívneho práva, vysvetľuje jeho základné poslanie, no približuje aj jeho „trece plochy“ (limity) vo vzťahu k iným právam a slobodám. V druhej polovici kapitoly je pozornosť zameraná na softwareové právo, právo ochrany databáz a právo výrobcov databáz. Matéria je zo strany autorov podávaná erudovaným, no pre študenta prístupným spôsobom. To všetko najmä vďaka citáciám relevantných právnych predpisov a judikatúry ESD. Uvedené zabezpečuje, že študenti majú bezprostredný kontakt s právom v jeho normatívnej i kauzistickej podobe.

V poradí tretia kapitola publikácie nesie názov „Ľudské práva ako všeobecný limit technológií“. Ide o jednu z kľúčových a zároveň najpútavejšie spracovaných častí publikácie. Autori v nej na podklade starostlivo zozbie-

ranej relevantnej judikatúry ESLP a ESD skúmajú hranice využiteľnosti technológií v podmienkach demokratického právneho štátu patriaceho do zoskupenia Rady Európy. Upozorňujú na riziká spojené s uplatňovaním technológií v každodennom živote s dosahom na základné ústavné práva a slobody. Svoju pozornosť autori zamerali na mantinely (limity) reprezentované právom na ochranu súkromia, právom na ochranu osobných údajov (v tejto súvislosti špecificky venujú pozornosť nástrahám plošného zberu údajov, s ktorými sa v období pandémie COVID-19 musel popasovať i Ústavný súd SR a slovenský zákonodarca), právom na prístup k informáciám a jeho hraniciam, právom na slobodu prejavu, slobodou podnikania a inými. Mimoriadne podnetnou však bola záverečná časť kapitoly, ktorá bola zameraná na britské fiasko s maturitnými známami udelenými zo strany škôl študentom na základe algoritmického rozhodovania o týchto známkach. Uvedená časť kapitoly nastoľuje zásadné otázky, ktoré majú významný dosah na spôsob aplikácie práva či už zo strany orgánov štátnej správy alebo súdov. Je možné, že stroje jedného dňa nahradia sudcu? Budú toho schopné v adekvátnom rozsahu? Alebo je to výlučne človek a jeho ľudský cit pre nachádzanie spravodlivosti, ktorý je v spoločnosti, aj napriek riziku justičných omylov, nenahraditeľný?

Vo štvrtej kapitole zamerali autori svoju pozornosť na digitálny trh v priestore EÚ a jeho princípy (princíp krajiny pôvodu, princíp zákazu cezhraničnej diskriminácie), sieťovú neutralitu či na otázky rozsahu zodpovednosti poskytovateľov služieb informačnej spoločnosti za vlastný i cudzí obsah a jednotlivým dôvodom vylúčenia zodpovednosti. V kapitole sú opäť významne zastúpené závery aplikačnej praxe, vo vzťahu ku ktorým autori vyjadrujú neraz i kritický postoj, odhaľujú a pomenúvajú nedostatky aplikačnej praxe a prezentujú vlastný pohľad na možný ďalší vývoj v tomto smere.

Piata kapitola je venovaná problematike doménových mien a rôznym modelom ich ochrany v rámci doménových sporov (výlučná súdna ochrana, kombinované modely ochrany, alternatívne modely ochrany). Za obzvlášť prínosné časti predmetnej kapitoly považujeme časti 5.3 a 5.4, v ktorých sú čitatelia oboznámení na podklade rozhodovacej činnosti EISI so systémom

ADR v oblasti doménových mien uplatňovanom na území SR, ako aj s jednotlivými druhmi prípadov, v ktorých dochádza (môže dochádzať) k porušovaniu práv viažucich sa k doménovým menám (klamlivé registrácie, parazitné registrácie, „kúp si ma“ registrácie, blokačné registrácie atď.).

Identita osoby v právnom štáte je prostriedkom, ktorý zabraňuje tomu, aby bol konkrétny jednotlivec postavený štátnou mocou do role objektu, v ktorej by sa stal púhym prostriedkom a bol by umenšený do podoby druhovo zameniteľnej veličiny. Technologický rozvoj spoločnosti so sebou priniesol novú, elektronickú podobu výkonu verejnej moci. Vďaka tomuto javu sa do popredia záujmu právnej vedy dostáva špecifická zložka právnej identity fyzických a právnických osôb – ich elektronická identita. Práve tej je venovaná predposledná (šiesta) kapitola recenzovanej publikácie. Okrem vymedzenia pojmov ako sú elektronická identita, identifikátor, atribút, identifikácia, autentifikácia či autorizácia, sa čitateľ môže oboznámiť so základmi úpravy elektronického podpisovania, s európskymi štandardami vzájomného uznávania prostriedkov elektronickej identifikácie, s cezhraničnou autentifikáciou alebo s dôveryhodnými službami.

Ako prezrádza názov poslednej, siedmej kapitoly recenzovanej učebnice - „Ochrana súkromia a osobných údajov“ - jej obsahovým ťažiskom je problematika ochrany osobných údajov fyzických osôb. Autori v nej reflektujú predovšetkým európsky rozmer právnej úpravy zameranej na ochranu osobných údajov, za kľúčový prameň ktorej možno v súčasnosti označiť GDPR. Po úvodnej časti, v ktorej autori vychádzajúc z modelového príkladu z bežného života ozrejmujú potrebu ochrany osobných údajov ako špecificky cenného druhu informácie o osobe v súčasnej spoločnosti (údaje vo všeobecnosti označujú ako „nové zlato“ v informačnej spoločnosti), nasleduje stručný exkurz do histórie právnej úpravy ochrany osobných údajov v európskom priestore. Autori prechádzajú od obdobia roku 1970, kedy bol na európskom kontinente prijatý vôbec prvý zákon o ochrane osobných údajov (hesenský Datenschutzgesetz), následne približujú legislatívne aktivity vo Švédsku, Francúzku či Nemecku, a na záver neopomínajú ani právotvorné procesy na pôde OECD, Rady Európy a Európskej únie od ich

počiatkov až po súčasnosť (GDPR, smernica EP a Rady č. 2016/680, nariadenie EP a Rady č. 2018/1725). V ďalšej podkapitole venujú autori pozornosť vzájomnému vzťahu medzi GDPR a slovenským zákonom č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov, ako aj pôsobnosti GDPR:

1. prizmou teritória (miestna pôsobnosť). Na podklade príkladov vysvetľujú aplikačné pravidlá intrateritoriality a extrateritoriality GDPR.
2. prizmou subjektov (osobná pôsobnosť), pričom približujú čitateľovi pojmy ako prevádzkovateľ, sprostredkovateľ, dotknutá osoba či tretia strana.
3. prizmou matérie (vecná pôsobnosť), v rámci čoho vysvetľujú rozsah pozitívnej a negatívnej vecnej pôsobnosti GDPR.

Vysvetľujú základné pojmy ako sú spracúvanie, osobný údaj, citlivý osobný údaj a profilovanie. Autori v kapitole neobišli ani stručné a výstižné vymedzenie základných zásad GDPR ako primárnych interpretačných pilierov tohto predpisu, oboznamujú čitateľa so základnými povinnosťami prevádzkovateľov a sprostredkovateľov v súvislosti so spracúvaním osobných údajov, či so základnými právami dotknutých osôb a limitmi týchto práv. Pozornosť je tiež zameraná na problematiku cezhraničných prenosov osobných údajov. Autori nezabudli pojednať o štvorkrokovom teste pre cezhraničné prenosy, a prostredníctvom záverov prijatých na pôde ESD vo veciach Schrems I. a Schrems II. vymedzujú jeho kontúry a obsahové zložky. Záver kapitoly je venovaný problematike dozoru nad ochranou osobných údajov, sankčnému mechanizmu pri neoprávnenom spracúvaní osobných údajov a formám domáhania sa ochrany voči neoprávnenému spracúvaniu osobných údajov.

Záverom zdôrazňujeme, že autorom sa ich ciele, ktoré si stanovili v úvode recenzovanej publikácie, podarilo naplniť. Publikácia je vhodným učebným materiálom. No odporúčame, aby po nej siahli aj advokáti, sudcovia alebo príslušníci iných právnických profesií, ktorí budú mať záujem rozšíriť si svoje obzory, alebo z titulu svojho povolania budú vystavení potrebe získania informácií v danej oblasti. Vďaka štýlu, akým je publikácia

napísaná, ako aj vďaka množstvu citácií, odkazov a reflexií na závery aplikačnej súdnej praxe pôjde nepochybne o cennú pomôcku.

Autorom želáme do budúca veľa energie, síl a entuziazmu pri ich snahách o rozvoj práva informačných a komunikačných technológií ako vedeckej a pedagogickej disciplíny.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).
